

KÄLLOR

Bakgrund

Denna ordlista startade med en ambition att fånga upp så många sydsamiska ord för samiska kulturminnen som möjligt från det hela sydsamiska området. Ambitionen har utvecklats sig mer till en önskan om detta, på grund av att projektet *Saemieh Saepmesne-I det samiska rummet* går mot sitt slut i slutet av året (2011). Detta är det nuvarande resultatet, men den är långt ifrån färdig. Önskan och förhoppningen som finns är att projektet kommer tillbaka med nya krafter, men i en ny tappning.

I ett sådant projekt kommer ett fortsatt arbete med ordlistan att tas med i beräkning. Tanken bakom denna ordlista är inte att värdera vilka sydsamiska ord som är mer rätt eller fel än andra utan att visa på den mångfald och variation som ännu finns kvar i form av samisk traditionskunskap som ännu finns kvar inom det sydsamiska området. Tiden går fort och det innebär att vi är långt ifrån att vara färdig med sydsamiska ordlistor än vilket ämnesområde de tillhör. Det är ett faktum att det inte finns många förstaspråkstalare av sydsamiska kvar vilket gör det ännu mer viktigt att engagera och involvera så många språkarbetare som möjligt, gammal som ung. Risken är stor att det är dem som är förstaspråkstalare som vi gärna vill fråga ”- Hur säger vi det här ordet på samiska i vårt område?”, men som vi skjuter upp det ända till det är för sent.

Har du ställt någon fråga på sistone till någon av dina *maadtoeladtjh* – släktingar om de kommer ihåg första gången de var ute i skogen, fiskade eller bara gjorde upp eld för första gången?

Tryckta källor

Andersen, Oddmund. Árran Lulesamisk senter. Bone deposit and reindeer luck. *Iskos 17. Recent perspectives on Sámi archaeology in Fennoscandia and North-West Russia*. Proceedings of the First International Conference on Sámi Archaeology, Rovaniemi, 19-22 October 2006. Helsinki: 2009, 7-16.

Bergsland, Knut & Mattsson Magga, Lajla. *Åarjelsaemien-daaroen baakoegærja Sydsamisk-norsk ordbok*. 2 uppl. Idut, 1993.

Bäckman, Louise & Kjellström, Rolf, (red). *Kristoffer Sjulssons minnen*. Nordiska museet, 1979.

Drake, Sigrid. *Västerbottenslapparna under förra hälften av 1800-talet*. Facsimileupplaga. Umeå: Två förläggare bokförlag, 1979.

Fjellheim, Sverre, Jåma, Paul & Mjaatvedt, Svein. *Sørsamiske kulturminner FÆREN. Meråker-Verdal-Stjørdal- Levanger. Sørsamisk kulturminneregistrering, Rapport nr. 1*, 1987.

Israelsson, Per-Martin & Nejne, Sakka, Sametinget. *Svensk-sydsamisk/ Sydsamisk-svensk ordbok och ortnamn, Daaroen-åarjelsaemien/Åarjels.-daaroen baakoegärja jih sijjenommh*. 2 uppl. Luleå Grafiska AB, 2008.

Jåma, Albert. Spor etter barnekulturen. *Åarjel-saemieh – Samer i sør*. Årbok nr. 7. Sigbjørn Dunfjeld (red.), 61-70. Snåsa: Saemien Sijte 2001.

Ljungdahl, Ewa. Arkeologi & árbediehtu. *Árbediehtu: samiskt kulturarv och traditionell kunskap*. Nordin-Jonsson, Åsa, (red.), Sametinget, Kiruna & Centrum för biologisk mångfald, Uppsala. CBM:s skriftserie nr 43. Uppsala: 2010, 125-126.

Marek, Václav. *Samene i Susendalen*. Utgiven av Hattfjelldal kommune 1992.

Mattsson Magga, Lajla. *Norsk-sydsamisk ordbok Daaroen-åarjelsaemien baakoegærja*. Idut 2009.

Mebius, Hans. *Bissie: studier i samisk religionshistoria*. 2 uppl. Östersund: Jengel, 2007.

Mebius, Hans. *Vaajese: Torkel Tomasson traditionsbärare och forskare*. Östersund: Jengel i samarbete med Gaaltije, 2008.

Tomasson, Torkel. *Några sägner, seder och bruk, upptecknade efter lapparna i Åsele- och Lycksele lappmark samt Herjedalen sommaren 1917*. Lindin, Leif & Rydving, Håkan, (red.). Uppsala, 1988.

Tidningsartikel på webben

Andersen, Oddmund. Árran Lulesamisk senter. *Reindeer-herding cultures in northern Nordland, Norway: Methods for documenting traces of reindeer herders in the landscape and for dating reindeer-herding activities*. Quaternary International (2010), doi:10.1016/j.quaint.2010.09.007 <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1040618210003733> (Hämtad 2011-04-13)

Webbsidor/internetkällor

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU). Fornminneregisterets nomenklaturliste. http://www.niku.no/fornminne/liste_ref.htm (Hämtad 2011-01-18)

Svenska Riksantikvarieämbetet (RAÄ). Informationssystemet för fornminnen – lista med lämningstyper och antikvarisk praxis. Version 3.4. http://www.raa.se/cms/showdocument/documents/extern_webbplats/2007/augusti/varia2007_7.pdf (Hämtad 2011-02-07)

Svenska Sametingets digitala ordbok. <http://ordbok.sametinget.se/> (Hämtad 2011-02-07)

Svenska Wikipedia. <http://sv.wikipedia.org/wiki/H%C3%A4rbre> (Hämtad 2011-06-15)

Personlig kommunikation

Bull Jonassen, Ellen; Sydsamisk traditionsbärare, förstaspråkstalare och Snåsa kommunes sørsamiske språkkonsulent. Snåsa, Nord-Trøndelag. Hon har vid flera tillfällen kvälitetssäkrat den sydsamiska stavningen och den norska översättningen både ensam och i gruppdiskussion med Jonar Thomasson och Nils Arvid Westerfjell. Arbetsgruppmöten, e-mail och telefonsamtal, 2010-2011.

Norfjell, Ole; Trones. Sydsamisk traditionsbärare, förstaspråkstalare och pensionerad renskötare. Trones, Nord-Trøndelag. Han har lämnat muntliga uppgifter om det sydsamiska ordet *sjjeleboerne* - offergrop. Första gången i samband med ett seminarium i Røyrvik 2010-07-07 till Fil. Mag. i arkeologi Erik Norberg. Andra gången i samband med en ljudupptagning gjord av Mariana Olofsson under en kulturminneregistrering 2011-06-21.

Söder, Ingemar; är medlem i *Vualtjere Duodji* (Vilhelmina Slöjdförening) och har lokal kompetens i sydsamisk ortnamns- och landskapsterminologi. Vilhelmina, Västerbotten. På slutet av 1990-talet genomförde Västerbottens museum (VBM) i samarbete med Riksantikvarieämbetet (RAÄ) en fornminnesinventering i Västerbottens fjälltrakter. Söder ingick i VBMs referensgrupp samt deltog i delar av fältarbetet.

Thomasson, Jonar; Sydsamisk traditionsbärare, förstaspråkstalare och suppleant/varamedlem i Samisk språknemnd i Norge under 2010-2011. Han har varit en stark bidragare med ord till ordlistan. De ord det gäller kommer i huvudsak från de kulturminneregistreringar som han startade med under 1980-talet i Østre Namdal och har fortsatt med framöver i tid. Han har också bidragit med några av de ord i ordlistan som kommer från Vilhelmina i Västerbotten, Sverige samt varit den som hållit igång arbetet med ordlistan. Han har också tillsammans med Ellen Bull Jonassen och Nils Arvid Westerfjell kvälitetssäkrat den sydsamiska stavningen och norska översättningen av orden. Røyrvik, Nord-Trøndelag. Arbetsgruppmöten, e-mail, Skype och telefonsamtal, 2010-2011.

Westerfjell, Nils Arvid; Sydsamisk traditionsbärare och förstaspråkstalare. Han har tillsammans med Ellen Bull Jonassen och Jonar Thomasson diskuterat och kvälitetssäkrat den sydsamiska stavningen och norska översättningen av orden. Westerfjell är också den som var den förste förstaspråkstalande person som fick i uppgift att översätta ordlistan till samiska. Namsskogan, Nord-Trøndelag. Arbetsgruppmöten, e-post och telefonsamtal, 2009-2011.

Arbetsgruppmöten i Trones på Namsskogan Hotell og Campingplass;

- 2011-02-15
- 2011-03-17
- 2011-04-13

Grunden till att det har funnits en arbetsgrupp, bestående av Ellen Bull Jonassen, Jonar Thomasson och Nils Arvid Westerfjell är att de vid olika tillfällen (allt i från ordlistans uppkomst till senare tid) har blivit kontaktade och rådfrågade om ord på kulturminnen. Detta ledde emellanåt till olika svar på samma frågor och ofta till dubbelarbete för undertecknad i försöket med att få ihop en enkel kvälitetssäkrad sydsamisk ordlista för kulturminnen. Med den som bas var det planerat att ytterligare

utvidga ordlistans dialektområden. Arbetet med ordlistan effektiviserades när de tre traditionsbärarna kunde träffas och diskutera de ord som de hade olika varianter av. Detta berodde mycket på grund av att de alla tre kommer från (relativt) geografiskt nära dialektområden inom sydsamiskt område, men ändå olika varandra. De har också olika erfarenheter av kulturminneregistrering. I arbetsgruppen kunde de enas om hur ordet skulle skrivas på samiska och beskrivas på norska. En positiv bieffekt av detta var att de fick en naturlig arbetssituation där de kunde prata sydsamiska med varandra. Denna ordlista betraktas absolut inte som *den* slutgiltiga sydsamiska ordlistan för kulturminnen, men det finns inte någon tid kvar att jobba med just den här versionen eller i den här formen. Ordlistan kan hellre betraktas som en början på ett fortsatt och ökat samarbete med att försöka bevara, synliggöra och stärka det sydsamiska språket.

Sist men inte minst, vill jag rikta ett stort tack till alla som har tagit sig tid att hjälpa till med denna ordlista! Arbetet har bara börjat...

Vaajmelaaketje heelsegh/ Hjärtliga hälsningar

Mariana Olofsson, Saemien Sijte, Snåsa 2011-08-15

Mariana Olofsson projektmedarbetare
"Saemieh Saepmesne - I det samiska rummet"
Saemien Sijte
Flatbostad,
7760 Snåsa